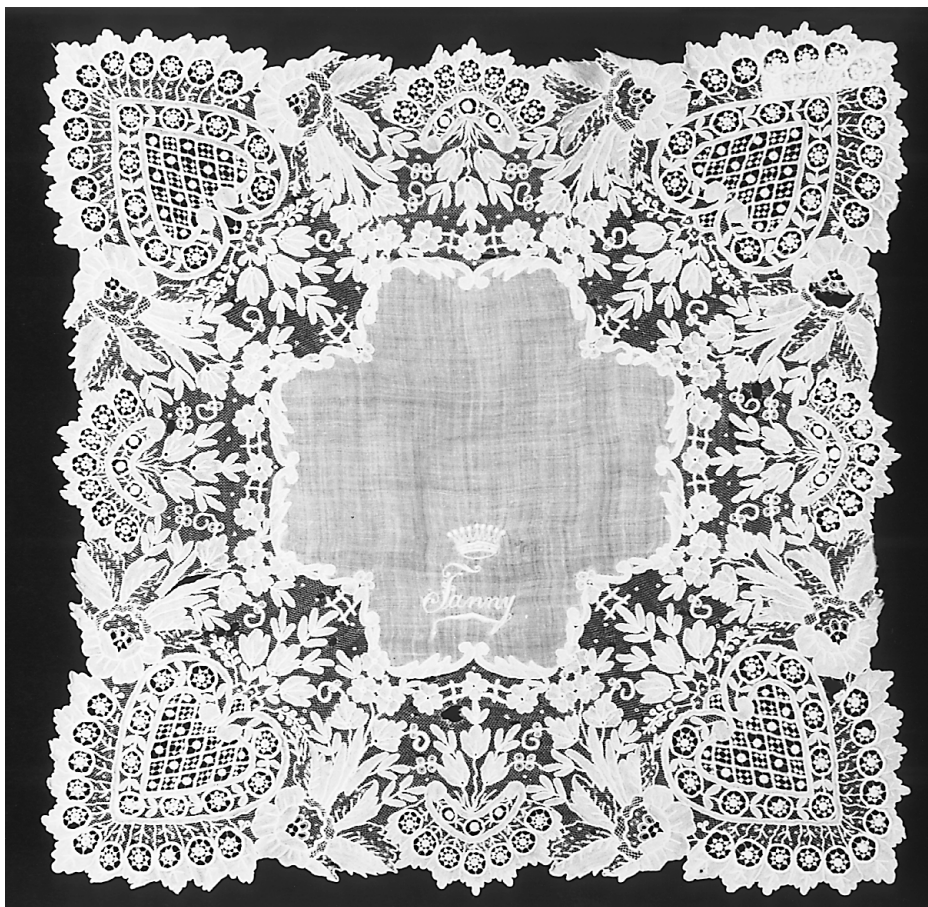

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

9. årgang, nr. 4

Forår 1999

LOMMETORKLÆDE BRODERET AF JOMFRU FANNY, se side 3 – 17

Indhold:

I Jomfru Fannys gemmer	side 3
Referat af TENENs generalforsamling	side 18
Besøg på Spindegården	side 19
Væver Hans Hansen fra Mern	side 22
At viske tavlen ren	side 22
En frisk melding	side 23
Folkevisegobelinerne på Christiansborg	side 23
Invitation: Besøg Nordgården	side 26
Invitation: Textile Symposium in St. Petersburg	side 27
Arrangements- og udstillingskalender	side 29
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 31

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Susanne Nielsen, Sasserød 16, 5462 Morud, telefon 64 83 11 26
Kasserer: Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, telefon 97 42 37 86
Næstformand: Astrid Dueholm, Lembckesvej 10 B, 6100 Haderslev, telefon 74 52 19 54.

Tidsskriftet TENEN

Redaktion: Hanne Frøsig Dalgaard, Bredebovej 33, 6.tv, 2800 Lyngby, telefon 45 88 32 67,
ePost hannefd@vip.cybercity.dk • Lone de Hemmer Egeberg, telefon 45 81 15 97,
ePost lone.egeberg@get2net.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,
ePost vofl@get2net.dk

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne juli, oktober, januar og april.
Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.
Artikler og indlæg sendes til Hanne Frøsig Dalgaard
– meget gerne maskinskrevet, på diskette eller med ePost.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 35 kr.

Flytning meddeles til Post Danmark. Husk at skrive, at du abonnerer på
TENEN, blad nr. 03200 og oplys dit medlemsnummer.

I JOMFRU FANNYS GEMMER

*Håndarbejds læreren i mig spidse-
de ører, da jeg på et kursus omkring
1980 første gang hørte om specielle
og fine broderier fra det sønderjy-
ske.*

*I 1992 stiftede jeg for anden
gang bekendtskab med jomfruen
fra Aabenraa: I bladet: "Håndarbej-
de i skolen" læste jeg artiklen: Jom-
fru Fanny – en sælsom historie. Den
artikel arkiverede jeg til eventuel
senere brug.*

*I forbindelse med planlægning
af generalforsamlingen i Aabenraa
i år, blev der pustet liv i den gamle
interesse. Nu var tiden moden til at
finde ud af, hvad det var for noget
med denne Jomfru Fanny.*

*Hun har helt sikkert været en
usædvanlig skikkelse og blev med
sin synskhed i perioder aabenraer-
nes skytshelgen. Beretningerne om
hende rummer alle elementer i en
god fortælling: Mystik, tragedie,
krige, fattigdom, kongelige kontak-
ter, håb og kreativitet.*

*Den lille spinkle dame fra
Aabenraa blev husket for altid at gå
klædt i en sort kjole med en stor
hvid krave. Selv udtalte hun en
gang: Jeg hedder bare Jomfru Fan-
ny.*

*Hun er blevet en myte i Aaben-
raa og i danmarkshistorien ...*

Jomfru Fannys rejseskrin.

Det hele startede en september af-
ten 1805, hvor stilheden i den lille
provsby blev brudt af en kongelig
vogn med et firspand, der skramle-
de hen over brostenene og stoppede
i Slotsgade ud for nummer 14, der
var et lille gæstehus til Brundlund
Slot, som nu er kunstmuseum. Na-
boerne var naturligvis nysgerrige,

men det var aften og vognen skjul-
te, hvad der foregik. Næste dag
kunne man blot konstatere, at der i
huset nu var en ung velklædt kvin-
de med et spædbarn.

Det fortælles, at der en dag fløj
et stykke barnelinned broderet
med krone over i naboens have. Ef-
ter forskellige beskrivelser at døm-

me har bysnakken gået livligt og gætterierne har været mangfoldige.

Den lille pige blev døbt Franziska Caroline Elise Enger. I kirkebogen står der endvidere, at det er et uægte barn af Christine Heise fra Mecklenborg besvangret af skovrider Frederick Enger. Fadderne var kammerjunker Friederich Karl Ferdinand v. Qualen og kammerjunkerinde Franziska Genoveva v. Qualen. Det var sandelig ikke ethvert barn beskåret at have så fine faddere! Fanny er altså opkaldt efter kammerjunkerinden.

At hun ikke er født i Aabenraa, er så indlysende, at den senere i kirkebogen indskudte bemærkning om, at hun er født i Slotsgade, kan antages som et forsøg på at tilsløre de virkelige forhold – man plejede nemlig ikke at anføre, hvor barnet blev født! Det var ikke et uægtefødt skovriderbarn indhyllt i kammerdug og ægte kniplinger, der kom til byen. Lige så lidt kan det tænkes, at et uægtefødt barn af ringe herkomst får adelige faddere. Sådan skriver Marie Thomsen i sin bog fra 1934, der i 3. udgave udkom i 1945.

Med mellemrum så man budbringere (med penge) fra København, og der var også en vis trafik mellem Brundlund slot og det lille gæstehus.

Fanny kom til at gå i skole på Brundlund Slot, og det var her hun lærte at sy de fine broderier, der i dag kan ses på Jacob Michelsens gård i Kolstrup og på Aabenraa Museum.

*

Og hvem var så denne lille pige, som sammen med amtmand Steemanns børn blev undervist i almin-

delige skolefag, sprog, tegning og broderi – en undervisning, der foregik på tysk? Ja, det får vi nok aldrig med sikkerhed at vide. Mange mener – er sikre på – at hun var af kongelig æt, mens kritikere gør alt for at nedgøre deres indicier.

Om hendes barndom vides kun, at den unge kvinde, Christine Heise, der bragte Fanny til Aabenraa, opfyldte en moders pligter (som det hed sig) og især var meget omhyggelig med hendes påklædning.

I forbindelse med en særudstilling på Aabenraa Museum i 1982 udkom artikelsamlingen "Jomfru Fannys Kongerige" redigeret af museets inspektør. Heri fortæller Else Prahll, der i øvrigt er oldebarn af den i det følgende omtalte P. W. Speckhahn, bl. a. følgende: "Ved at gå i dybden i det kildemateriale, der foreligger, og ved at sammenligne det med overleveringerne og det, der er blevet fortalt og nedskrevet i min mors familie og i familien Cornett, kan man ikke undgå at komme til den konklusion, at Franziska Caroline Elise Enger var en datter af daværende prins Christian – senere kong Christian VIII – og den mecklenburgske prinsesse Charlotte Frederikke; men at hun blev født inden forældrene blev gift."

Marie Thomsens bog blev noget uventet en bestseller under 2. verdenskrig og blev forbudt af tyskerne, da de tillagde Jomfru Fannys spådomme stor vægt. Bogen blev herefter solgt illegalt med bestillingskoden: "Haandbog i Kaninavl".

I 1945 udkom der endnu en bog med titlen Jomfru Fanny. Denne bog er skrevet af Helene Rud.

*Charlotte Frederikke og Christian VIII
Fannys formodede forældre.*

De to bøger bygger på forskellige familiers udsagn og store privatarkiver. De to damers optegnelser er skrevet uafhængigt af hinanden, men støtter samstemmende formodningerne om hendes kongelige herkomst.

Den samme opfattelse giver Signe Prytz udtryk for i bogen Frederik VII's barndom. Her fortæller hun om Frederik VII's far Christian VIII's besøg på slottet Ludwigslust, hvor han som 18-årig prins forelskede sig i sin to år ældre kusine Charlotte Frederikke. Dette forhold passede ikke faderen, arveprins Frederik. Dennes hofchef, kammerherre Frederik von Blücher var af den samme opfattelse og prøvede på at blande sig. Kammerherrens interesse forstås bedst, når man læser både hos Signe Prytz og hos Bo Bramsen i bogen

om Ferdinand og Caroline, der var henholdsvis bror til Christian VIII og datter af Frederik VI (familieforholdene er temmelig indviklede i fyrstehusene på den tid), at de går ud fra, at det er kammerherren, som var den egentlige fader til arveprinsens fire børn – arveprinsen havde nemlig været barnløs indtil von Blüchers ankomst!

Frederik von Blücher er altså formodentlig Jomfru Fannys biologiske farfar.

Deklarationen om prins Christian og prinsesse Charlotte Frederikes forlovelse var uundgåelig, men den blev udskudt, da det viste sig, at prinsessen ventede sig. Hun blev henvist til Plön, et slot i Holsten mellem Kiel og Lübeck. Her blev Fanny født den 31. august 1805.

Amtmanden i Aabenraa var Konrad Daniel von Blücher, bror til

kammerherre Frederik von Blücher. Det siges, at Frederik von Blücher på diskret vis sørgede for at bortadoptere den lille pige til Christine Heise, der havde tjent prinsesse Caroline Frederikke på Plön. Derefter blev plejemoderen og den lille pige kørt til Aabenraa, hvor de blev installeret i gæstehuset i Slotsgade.

Er historien sand? Ja, så absolut, siger Signe Prytz til Else Prahl. Signe Prytz var forstander for hjem og skoler under "Kong Frederik VII's stiftelse" på Jægerspris i 22 år. Hun fik af kong Frederik IX en særlig tilladelse til at gennemgå en lang række arkivalier på rigsarkivet – bl. a. breve til og fra Charlotte Frederikke samt dagbøger og regnskabsbøger i perioden 1803 – 39.

Det skal også lige nævnes, at amtmand Blücher var bror til den kammerjunkerinde v. Qualen, der stod fadder til Jomfru Fanny.

Jomfru Fannys formodede mor blev gift med sin Christian. Forholdet holdt kun i godt tre år, da prinsessen lavede skandaler ved hoffet. De fik dog sammen bl. a. sønnen Fritz – den senere Frederik VII, der så må være Fannys lillebror. Prinsesse Charlotte Frederikke døde i Rom 1840 og ligger begravet bag Peterskirken.

*

Skeptikere findes der flere af, for eksempel redaktør Morten Kamphövener. I "Sønderjysk Månedsskrift" 1964 forsøger han at bevise, at Fanny ikke kan være prinsesse født før ægteskabets indgåelse. Morten Kamphövener henviser også til, at Berlingske Tidende i 1980-erne i forbindelse med en ny bog om Frederik VII først kommer

med en oplysning om, at Aabenraa-pigen Jomfru Fanny var denne konges storesøster, men retter det senere til: Christian VIII fik mange børn uden for sine to ægteskaber. Men Jomfru Fanny derimod modtog så vidt vides ingen "børnebidrag fra kongen".

I artikelsamlingen: "Jomfru Fanny's kongerige", gentages denne holdning til dels af Pastor N. A. Jensen, da han mener sandsynligheden for at Charlotte Frederikke er mor er stor, hvorimod han er overbevist om, at det er en anden end prinsen, der er far.

Da der ikke findes sikre beviser for det ene eller det andet, vil det nok være til debat mange år endnu!

*

Den lille Fanny og hendes plejemor flyttede efter et par år fra gæstehuset i Slotsgade, og boede herefter flere steder i byen for til sidst med P. W. Speckhahns hjælp at flytte til Persillegade 65 b. I papirerne står der, at der ikke er nogen prioriteter – så huset er altså købt kontant.

I Persillegade boede Jomfru Fanny sammen med plejemoderen, indtil hendes død i 1853 og derefter boede hun alene i huset indtil sin død uden ret megen kontakt med andre mennesker.

Peter W. Speckhahn er en nøglefigur i puslespillet om Jomfru Fanny. Han var barber og kirurg og kom til byen i 1842 fra Flensborg. Samme år fik han borgerbrev. I 18 år var han byrådsmedlem i Aabenraa.

Speckhahn blev en slags formynder for Fanny. Som kurator forvaltede han de penge, der kom fra København, og han var i den forbindelse flere gange på besøg

*Persillegade 65 b
i Aabenraa.
Her boede Fanny
det meste af sit liv.*

O.C.N.V.

ved hoffet. Speckhahn var højt respekteret og ikke "sammenspist" med byens borgere.

Jomfru Fanny og Speckhahn har nok haft et ligeværdigt forhold, idet Uwe Thomsen i publikationen Jomfru Fannys Speciedaler bl. a. nævner, at P. W. Speckhahn 14/10 1847 og 15/5 1854 lånte store pengebeløb i fint sølv. Pengene blev brugt til Speckhahns egne ejendomsinvesteringer.

*

Som barn havde Fanny været i København, men hun befandt sig ikke godt – følte sig fremmed. Som ung ville hun ikke til København, da man sendte bud efter hende. Det var ikke let at begå sig ved hoffet. Under sin opvækst var hun et par gange på Föhr, hvor hun blev frem-

stillet for prins Christian. Desuden har hun været inviteret til Gråsten Slot og til øen Sild, hvor Christian VIII holdt ferie.

Hjemme hos plejemoderen kunne Fanny ikke lære så meget, og selv om hun var blevet undervist på tysk på Brundlund Slot, faldt det hende kejtet at begå sig ved hoffet.

Fanny talte udpræget Aabenraa-dialekt og ikke rigsdansk. Når hun skrev dansk, var det af og til lydskrift. Det fremgår bl. a. af de 10 breve, hun skrev til ingeniør Maybøll, der boede i Spanien. Jomfru Fanny havde lært Maybøll at kende, da han som ingeniør var med til at anlægge "æ Klein-bahn" – den nu nedlagte sidebane til Rødekro. Brevene er i 1959 udgivet i

et lille hæfte, hvor rektor G. Buchreitz har gengivet dem, og hvor der er et enkelt billede af et originalt brev.

*

Der findes ikke et eneste billede af Jomfru Fanny. I sin kendte historiske roman fra 1989 om "Jomfru Fanny – Dronningen af Aabenraa" forestiller Bodil Steensen-Leth sig følgende i forbindelse med en undervisningstime i tegning på Brundlund Slot, hvor Fanny ikke ville lade sig tegne og begrundede det med: "... mit ansigt er mit eget," og senere: "... det kan ingen eje." Måske hænger det sådan sammen, måske ikke?

En dag havde nogle damer inviteret Fanny med på en tur til Lyksborg. Da de ville bryde op, savnedes Fanny. De fandt hende inde på slottet, hvor hun åndsfraværende stod og så på et maleri. Hun hørte ikke, der blev talt til hende, men vedblev at se på maleriet. Endelig sagde hun stille: "Det er min moder." Det var et billede af prinsesse Charlotte Frederikke.

I 1890-erne besøgte Jomfru Fannys veninde, fru Junggren, Rosenborg Slot, hvor der i et af værelserne i Frederik VII's afdeling hang et lille oliemaleri. Hun udbrød overrasket: "Nej det er, som jeg ser Jomfru Fanny".

I 1907 aflagde Marie Lassen fra Sdr. Hostrup også besøg på Rosenborg. Da hun kommer ind i værelset, faldt hendes blik ligeså på det lille oliemaleri, og hun udbrød: "Nej – Fanny". Midt i rummet, i en lille glasmontre, genkendte fru Lassen de slidte sølvteskeer med krone over, som hun mange gange havde rørt rundt med hos Fanny. Der var

også broderier med tyl indfattet i kammerdug. Kustoden kunne oplyse, at maleriet var af prinsesse Charlotte Frederikke og havde hængt på Lyksborg Slot, og at de føromtalte genstande havde tilhørt samme slægt.

*

Marie Thomsen fortæller i sin bog følgende om Jomfru Fannys herkomst:

Da Fanny var barn, blev plejemoderen Christine Heise meget syg. Hun bad Fanny hente et lille aflåset skrin, der stod i den nederste kommodeskuffe. Fanny havde ofte beundret det fine aflange mahogniskrin med nøgleskilt i smukt udskåret elfenben – hun havde aldrig kunnet finde nøglen!

Nu fandt plejemoderen den frem. Hun bar nøglen om halsen, hvor den var skjult af linned.

Indholdet viste sig at være et stort dokument med bånd og segl. Stor var Fannys bestyrtelse og skuffelse, da plejemoderen befalede hende at holde dokumentet hen over det tændte lys på bordet. Dokumentet flammede op og asken flød på bordet. Herefter bekendte plejemoderen: "Dette dokument indeholdt oplysninger om din herkomst, men det gavner dig dog ikke, om du havde fået at vide, hvem du er."

Christine Heise havde hermed indfriet et løfte, men døde dog ikke på det tidspunkt. Da der senere var ildløs på Plön Slot, fortalte plejemoderen Fanny, at nu var det sidste bevis på hendes fødsel, en genpart af det dokument, som den unge pige havde måttet brænde, gået tabt.

*

Fannys plejemor og senere Fanny selv ernærede sig ved fransk vask og strygning, som var vask og behandling af den tids kniplingskraver, rucher, ærmer og lignende og småreparationer samt for Fannys vedkommende fint hvidt broderi. Det er også sandsynligt, at de har udlejet dåbskjoler. Vi ved, at Fanny har broderet flere dåbskjoler bestilt af velhavende familier. Det var finere at ernære sig ved fransk vask og strygning end almindelig vask og rulning, ligesom det var finere at brodere end at udføre almindelig syning. Enlige kvinder uden familie forsøgte ofte at dække over deres skæbne og var omhyggelige med deres påklædning, hvilket også siges at gælde Jomfru Fanny.

Det fortælles, at hun var en lille fin dame, sirlig og pertentlig, der valgte sin omgangskreds med omhu. Men som folkemindeforskeren

Fra rejseskrinet: Udsnit af et tæt rynket skørt med engelsk broderi. Skørtets tretten store broderier er alle forskellige.

Birgitte Rørbye skriver, måtte hun betale for sin "frihed" med ensomhed, utryghed og ydmygelse.

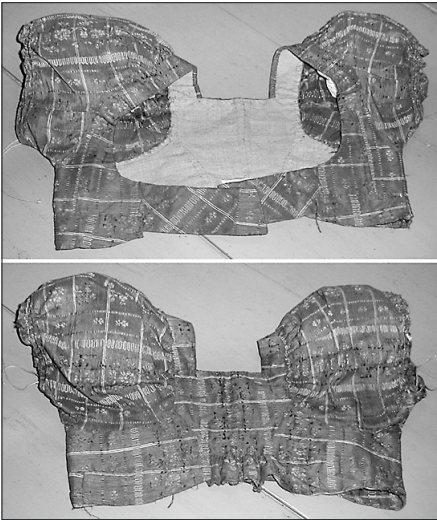
Arbejdet gav dog ikke et udkomme, de kunne leve af. Selv om husets inventar var ret spartansk, gemte det på værdier. Således havde Fanny i dåbsgave fået en fin guld-filigranbroche af kongen og der var sølvtøj både med og uden krone. Der var flere stel københavnsk porcelæn og kister med kammerdug, fint linned med kniplinger og indlagte tylsbroderier og sengedrejl. Til sin konfirmation havde Fanny en fin sort fløjlskjole på – alt sammen noget, der normalt hører højerestanden til og slet ikke et uægte barn. Det tyder altså på, at der kom penge udefra!

*

Der er to sider af Jomfru Fannys liv, der næsten ikke er berørt endnu. Det ene er hendes syner og det andet er hendes store kreativitet ud i det finere hvide broderi.

Det er spådommene, hun er mest kendt for, og der er ingen tvivl om, at de lever videre i den sønderjyske befolkning den dag i dag, ligeledes også i Sydslesvig. På Aabenraa museum har man flere gange oplevet, at folk ikke ville snakke mere, hvis talen kom ind på Jomfru Fannys spådomme – og det på trods af, at de havde en viden om det.

Det var som 27-årig, at Fanny blev synsk. Hun havde været alvorligt syg gennem længere tid, og da hun blev rask, fortsatte de syner, der var påbegyndt under sygdommen. Hun blev aldrig den samme person igen. Hendes syner gjaldt både de store ting som forudsigelser af de slesvigske krige, tiden

Fra rejseskrinet: En mellemlå bul i empiresnit. Her vist øverst forfra og derunder fra bagsiden.

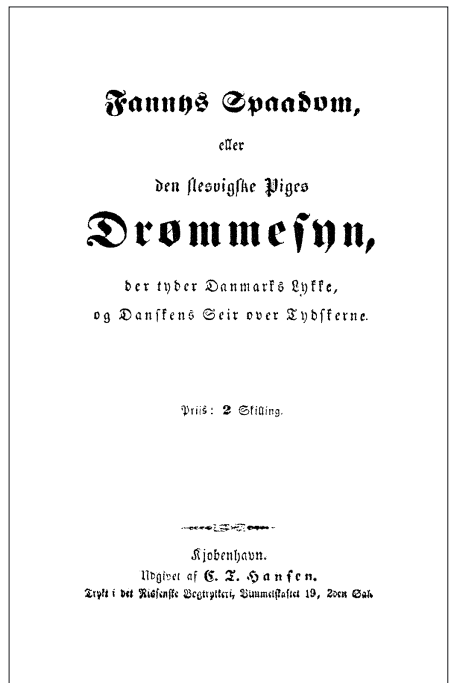
hvor Sønderjylland er tysk og Sydslesvig, der ikke ville blive dansk igen, ja, helt frem til anden verdenskrig, gik spådommene. Det var jo derfor Marie Thomsens bog blev forbudt, heri er mange syner beskrevet. Af de små hverdagsting kan nævnes, at hun sagde, der ville blive bygget nede på Maden – et sumpområde dengang – og der er bebygget i dag. Mange konsulterede Fanny, og når forudsigelserne var til gavn for Danmark, var hun populær, men da synerne favoriserede Tyskland, vendte mange hende ryggen.

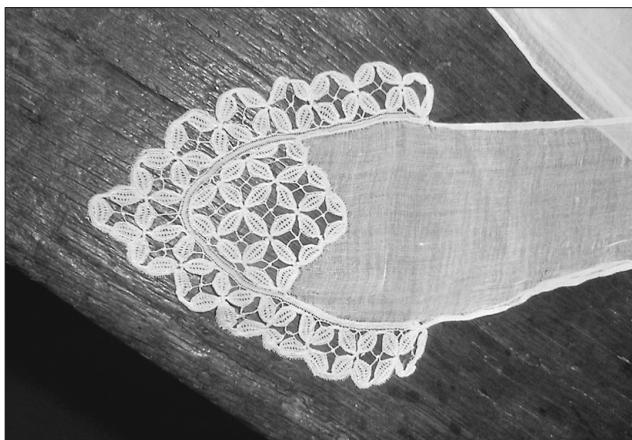
Der er vist ingen tvivl om, at hun har virket lidt sær. Børn var bange for hende, men når gadedrengene var i flok, drillede de hende.

I Jomfru Fannys egen levetid udkom et skillingstryk, der med ét slag gjorde hende kendt. Skillings-

trykket er forfattet af Momme Boisen og kom i 1849 under treårskrigen. Titlen er “Fannys Spaadom eller den slesvigske Piges Drømmesyn”. Bo Bramsen har i sin bog Ferdinand og Caroline fra 1985 et billede af forsiden.

Af borgerskabets damer var der en trofast kreds omkring Jomfru Fanny. De fik vasket deres fine kniplinger, og de bestilte broderier hos hende. Da Christian VIII døde, kom der ikke flere økonomiske bidrag til Persillegade. Det blev trænge tider, og Fanny begyndte at sælge ud af sine dyrebare ting. Hun var sparsommelig og klarede sig med de små indtægter fra vask og strykning, derudover var hun glad for de gode kurve med naturalier, som damerne omkring hende sørgede for. Hun var også taknemmelig

*Fra rejseskrinet:
To broderede fichuer.
En fichu bruges som
pynt ved en kjoles
halsudskæring.*

for de økonomiske bidrag, som ingeniør Maybøll blev ved med at sende til hende resten af livet.

Et synligt og håndfast minde har Jomfru Fanny efterladt os med sine broderier.

Som tidligere nævnt lærte Fanny at sy kunstbroderi, mens hun gik i skole på Brundlund Slot. Hun havde i modsætning til amtmandens døtre tålmodighed og akkurate- tesse og vel også talent. Fanny lod sig inspirere af de fine udsmyknin- ger, hun så på slottet. Blomsterran- ker og blade i fine opsætninger vok-

sede videre inde i hendes hoved til smukke dekorationer. Det skulle vise sig, at netop denne dygtighed inden for broderiet skulle blive hendes levevej. Hun broderede blomsterbuketter på mange ting, og der findes vist ikke noget, hvor hun lavede to ens motiver.

I artikelsamlingen "Jomfru Fan- nys Kongerige" fabulerer billed- kunstneren Ursula Reuter Christi- ansen om de tanker, fantasier og drømme, der sys ind i de mange sting i broderierne – det er kvin- desind, der griber tingene og fæst-

ner dem på det stykke tøj, hun har mellem fingrene.

Fanny broderede således bl. a. sin egen ligsærk i kammerdug og den var overstrøet med blomsterbuketter. Der er vist ingen tvivl om, at den har været en dronning værdig. Der var da også personer omkring Fanny, der foreslog hende at sælge denne fine særk, da den jo kunne blive en meget fin kjole og samtidig give lidt penge til fornødenheder i trange tider, men det afslog hun.

Ingrid Wehlitz har undersøgt de mange fine tekstiler, der er efter Jomfru Fanny. I artikelsamlingen påpeger hun, at Jomfru Fanny burde være endnu mere kendt for sin færdighed med nål og tråd end som det faktisk er tilfældet – for sine forudsigelser.

Broderierne er blevet vurderet ud fra følgende forhold: Materialer, teknikker, beklædningsgenstandenes form og endelig udsmykningernes form og opbygning.

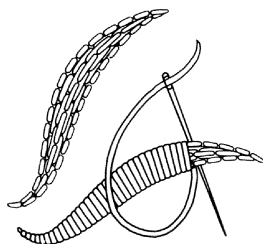
Alt er hvidt på hvidt, og der er kun brugt meget fine materialer:

- *Kammerdug*, der er et fint batistagtigt hørlærredsstof med en efterbehandling, hvorved trådene stemples flade.
- *Moll*, der er et billigere lærredsvævet bomuldsstof.
- *Tyl*, der er et netagtigt stof, fremstillet på en bobinetmaskine.
- *Hørlærred*, til foer i kjoleliv.
- Alt er broderet med *hørtråd*.

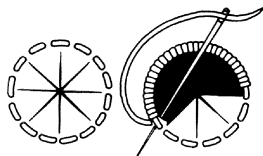
Af teknikker har Fanny anvendt:

- *Fransk broderi*.
- *Engelsk broderi* med huller udfyldt med edderkoppespind og knaphulssting.
- *Tylsbroderi*, hvor mindst tre tek-

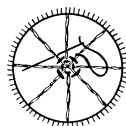
Fransk broderi.

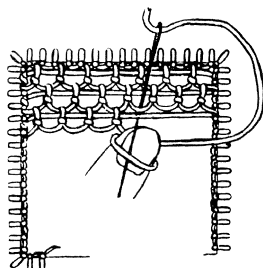
Engelsk broderi.

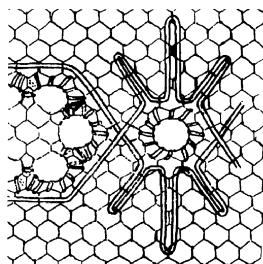
Engelsk hul med edderkop.

Kniplings-syning.

Tylstrækning.

nikker forekommer.

- *Applikation*.
- Forskellige kombinationsteknikker.

Bobinetmaskinen blev opfundet i Tulle, Frankrig før år 1800. Broderi på det maskinfremstillede tyl, var et forsøg på at erstatte kniplingerne. En opfattelse er, at det er billige efterligninger, men det kan man ikke være bekendt at tale om her, hvor der både kan findes tylstrækning, tylsstopning, tællesyning, fransk- og engelsk broderi og applikation med moll og kammerdug.

Det kan til tider være vanskeligt at bestemme Fannys broderiteknikker, da stingene er meget små og tråden utrolig tynd.

Specielt er det, at de ting hun syede for andre, og de ting hun forærede væk, altid var forsynet med hendes navn og en nitakket åben grevekrone.

Aabenraa Museum og Jacob Michelsens gård har tilsammen mange af disse broderede genstande bevaret. I flæng kan nævnes følgende: Lommetørklæder, lyseduge, dåbskjoler, skørter, forklæder, kjoleliv, kraver, rucher og fichuer.

At Jomfru Fanny ikke var ødsel, fortæller følgende beretning fra 1908, hvor hendes veninde fru Junggrens søn fortæller: "Hun gav mig noget til min Moder. Det var indsvøbt i en Avis, som var heftet sammen med en Knappenaal. Da jeg kom igen et Par Dage senere, var det første, hun spurgte mig om, om jeg bragte Knappenaalen med tilbage. Hun maa vist i mit Ansigt have læst min Forbavselse over dette urimelige Forlangende, da hun bød mig gaa hjem og hente den!"

Fra rejseskrinet: Et par fine små håndsyede sko.

Jomfru Fanny døde den 27. marts 1881.

I Marie Thomsens bog berettes det, hvordan Jomfru Fanny måneder i forvejen havde udtalt: "Forleden dag, da jeg vilde ud i mit Køk-

ken, var det som om, jeg ikke kunde komme frem derude. Der laa saa meget på Gulvet, og Køkkendøren kunne jeg ikke faa op; der stod noget foran den. Det må være Kufferten, som de pakker mit Tøj i, den

fylder så meget i det lille Hus." Da Fanny var lagt i kiste, var gulvet efterhånden blevet pakket med kranse og blomster, og lænet op mod køkkendøren stod låget til kisten.

Den smalle gade var sort af mennesker – også nysgerrige – det var jo Jomfru Fanny, som stedtes til den sidste hvile. Den tyske præst gik nærmest kisten, hvorefter fulgte en stor skare af byens og omegnens gode danske mænd.

Helt bagest i følget gik to kvinder – fru Anna Junggren og fru Karen Michelsen, Kolstrup. På kirkegården stod de godt skjult af beplantningen på de nærmeste grave, så tæt på, at de ikke gik glip af noget. De var ikke helt modige. Ved deres nærværelse brød de med den gamle skik, at kun mænd dannede et ligfølge. Selv om Jomfru Fanny var så dansk som nogen, blev hun begravet på tysk, da det var Speckhahn, der sørgede for det praktiske.

På Jomfru Fannys beskedne grav er der en enkelt udsmykket sten med et kors og en bikube, som symbol på hendes flid. Stenen vender forsiden mod vest, hvilket dengang var et symbol på, at den døde var født udenfor ægteskab. På stenen står der følgende:

*Fanny Enge
født 31. August 1805
død 27. Marts 1881
Hvil i Herren*

Flensborg Avis bragte den 5. april en kort nekrolog:

*I Aabenraa afgik forleden frøken
Fanny Caroline Enger, en i vid omkreds
bekendt gammel dame, ved*

døden. Den afdøde var en ejendommelig person, om hvilken mange troede, at hun besad den evne at kunne forudsige, hvad der ville hænde i fremtiden, og hun var omgivet med en vis hemmeligfuldhed, hvilket ikke forfejlede at gøre indtryk på folk. Sit folks skæbne tog hun meget alvorligt, og andre udmærkede og gode egenskaber gjorde hende afholdt af mange.

*

A n z e i g e n .

Auction.

**Montag d. 23. Mai d. J.,
Middags von 10 Uhr**

an werde ich in dem Locale des Herrn Gastwirth Krause hieselbst die zur Nachlassmasse des weil. Fräuleins Fanny Enge hieselbst gehörenden Mobilien etc., als

**Sophas, Stühle, Schränke, Koffer,
gute Betten, sehr schönes Leinwand
an Tischtüchern, Servietten, Bettlaken,
Handtüchern zc. sowie einige Gold- und
Silberfachen,**

in öffentlicher Auction gegen Baarzahlung versteigern.

Åpenrade, den 19. Mai 1881.

Der Gerichtsvollzieher.

J. W. G o j s h .

Da der ikke var arvinger afholdtes den 23. maj 1881 ved skifterettens foranstaltning en offentlig auktion i Aabenraa over Jomfru Fannys ejendele.

Efter et år, hvor eventuelle retmæssige arvinger havde en chance for at melde sig, fordeltes værdierne med halvdelen til staten og halvdelen til kommunen. Dødsboets værdi var blevet opgjort til 2729,11 Mark, hvilket var et anseeligt beløb.

*

Besøget på Jacob Michelsens gård i Kolstrup, hvor Anne Helene Michelsen fortalte og viste frem, var som at få et ekstra kapitel til historien.

Anne Helenes farmor Karen Michelsen, som var med i ligfølget, deltog også i den offentlige auktion. I en regnskabsbog fra årene 1873–1889 står der: “Købt Ting og Sager paa Fanny´s Auktion den 23. Maj 1881 for 30 Mark”.

Her havde hun bl. a. købt en lille kiste. Anne Helene Michelsen arvede den i 1961 og troede, det var oldefaderens pengeboks, der godt nok havde været fyldt med ungpigetøj. Først i 1979 blev gåden løst. Kisten skulle restaureres, og det blev oplyst, at det sandelig aldrig havde været en pengeboks, men at det er et rejseskrin til medicinfla-

Anne Helene Michelsen fortæller om indholdet i Jomfru Fannys rejseskrin.

Anne Helene Michelsen fortæller om Jomfru Fannys rejseskrin.

sker – sporene fra skillerummene var tydelige.

Det var intet mindre end Jomfru Fannys rejseskrin, som formentlig havde været med i den lukkede vogn, der kom kørende med spædbarnet Fanny i 1805. Tøjet i kisten måtte være Jomfru Fannys!

Tøjet havde Anne Helenes farmor ladet ligge urørt, så der var nu gået over 100 år siden tøjet blev lagt i skrinet. Det var rullet sammen og ikke strøget, da det skulle ligge ude af brug. De fine beklædningsgenstande var helt uskadede efter de mange års opbevaring.

I kisten var der bl. a. det tæt rynkede skørt med tretten store smukke broderier, der alle er forskellige, et fint broderet silkefor-

klæde, kraver, liv mm. Små håndsyede skindsko var også i kisten.

Det var først, da besøgende fra Nationalmuseet i 1979 kunne udtale sig om tøjets alder og materialer, at brikkerne faldt på plads. Bodil Wieth-Knudsen og Minna Krage-lund kendte ikke noget til Jomfru Fanny, og de udtalte: Det er jo som om, det har tilhørt "højere stands-folk". Så fik de historien, og nu følte Anne Helene Michelsen, at der var vished for, at det virkelig var Jomfru Fannys ting.

En anden lille beretning er om den karrygule dyne. Den havde Marie Thomsen – hende med bogen om "kaninavl" – og hun ville som gammel dame give den til niecen Anne Helene Michelsen. Fasteren sagde, at det havde været Jomfru Fannys, men det troede hun ikke på. Betrækket var syet som en pose, hvor fjerene enten var i den ene eller den anden ende. Anne Helene

Michelsen fik dynen syet om til en kanaldyne, og overraskelsen var stor, da hun ved afhentningen fik at vide, det var edderdun, der var indeni. Så var det jo nok rigtig, at det havde været Jomfru Fannys.

*

... At være på Jacob Michelsens gård, hvor Anne Helene Michelsen er som et levende minde midt blandt Jomfru Fannys egne broderede kunstværker, er som at befinde sig midt i historien og føle dens vingesus, der kærtegner de tilstedeværende.

Jo, vi så, vi hørte og vi rørte!

Vibeke Lilbæk

LITTERATUR:

- Marie Thomsen: *Jomfru Fanny*. Aabenraa 1934. Tredie udgave Haderslev 1945.
- Georg Buchreitz: *Ti breve fra Jomfru Fanny*. Aabenraa Bogtrykkeri 1959.
- *Jomfru Fanny's Kongerige*. Artikelsamling, redigeret af Birgitte Kragh Rasmussen. Aabenraa Museum, 1982.
- Tove Rasmussen: Jomfru Fanny – en sælsom historie. Artikel i *Håndarbejde i Skolen*, nr. 4, 1992.
- Aabenraa bys Historie, bind II.
- Signe Prytz: *Frederik VII's barndom og hans nærmeste omgangskreds*. Sorgenfri 1974.
- Uwe Thomsen: *Jomfru Fanny's Speciedalere*. Sønderjyske Manuskripter, Tønder 1993. ISBN 87-88791-01-7
- Morten Kamphövener: Jomfru Fanny i kritisk belysning. Artikel i *Sønderjyske Årbøger*, 1964.
- Holger Jacobsen: Jomfru Fanny endnu en gang. Morten Kamphövener svarer. Artikler i *Sønderjysk Månedsskrift*, nr. 1 1965.
- Bo Bramsen: *Ferdinand og Caroline*. Nordiske Landes Forlag, København 1985.

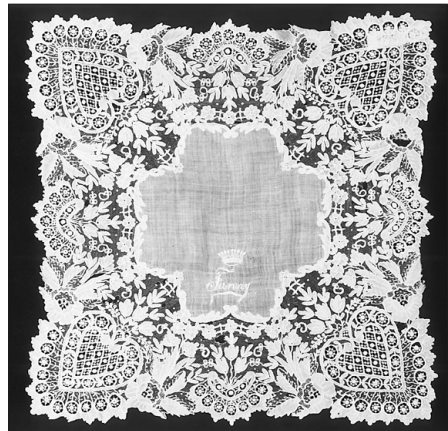
- Birger Mikkelsen: *Konge til Danmark*. Nordisk Forlag for Videnskab og Teknik 1982. ISBN 87-980466-8-3.
 - Henry Lauritzen: *Det uforklarlige. Nogle uløselige mysterier*. Chr. Erichsens Forlag, København 1978.
 - Cathrine Nielsen: *Mit navn er kun Jomfru Fanny*. Institut for Folke-mindevidenskab, København 1981.
 - Kristian Kristiansen: *Mystikkens Danmark*. Forlaget Danmark 1990. ISBN 87-15-5982-0.
 - *Gyldendals Egnsbeskrivelser, Sønderjylland*. Gyldendals Forlag 1977. ISBN 87-00-25272-7.
 - Berlingske Haandarbejds-bog. Redigeret af Ellen Andersen. Berlingske Forlag, København 1943.
- *
- Bodil Steensen-Leth: *Jomfru Fanny – En roman om "Dronningen af Aabenraa"*, forlaget Vindrose i 1989. ISBN 87-7456-363-7. Er i dag den bedst kendte af bøgerne om Jomfru Fanny; men det er en historisk roman, der ikke kan bruges som kilde-materiale.

Forsideillustrationen viser et af Jomfru Fanny's pragtarbejder: Et lommetørklæde som ved et utrolig held er kommet tilbage til Aabenraa.

Det var blevet købt billigt af et ægtepar i København på et loppemarked. De brugte det som lysedug, indtil der en dag blev berettet om Jomfru Fanny i et ugeblad.

Da lommetørklædet er usædvanligt signeret med en ni-takket grevekroner, var det givet, at det flotte håndarbejde hørte hjemme i Aabenraa Museums Fanny-samlinger.

TENEN har lånt billedet fra Aabenraa Museum

Referat af TENENS generalforsamling den 13. marts 1999 i Aabenraa

1. Valg af dirigent: Vibeke Ervø.
2. Navneopråb: 15 stemmeberettigede fremmødt.
3. Formandens beretning var trykt i Tenen nr. 3 vinter 1999. Susanne Nielsen kom med disse supplerende bemærkninger: Det bliver mere og mere vigtigt at fange historien om tekstilerne i vores travle tilværelse. Forklædeprojektet er ikke gået i stå, men det varer stadig noget før en bog er klar. Gode historier om brug af forklæder søges stadig. Gamle fotos til kopiering søges. Spørgeskemaer om forklæder kan stadig fås hos Susanne Nielsen. Dansk Folkeoplysnings Samråd har været interessant, men det opfylder ikke vores formål og derfor søges udmeldelse snarest muligt. Der er flere spændende arrangementer i den kommende tid og allerede nu er der tilmeldt 34 til turen d. 17/4. Mere i de næste blade. Næste års generalforsamling søges arrangeret i Hørvævmuseet på Krengerup, vi har 10 års fødselsdag. Der er tilgang af medlemmer til foreningen.
4. Formandens beretning blev godkendt.
5. Ingen indkomne forslag.
6. Regnskab og budget fremlagt. Godkendt.
7. Kontingent fastholdt. Der må forventes en stigning til næste år da både porto og transport stiger samt at vores dejlige blad også vokser.
8. Der var genvalg til bestyrelsen.
9. Revisor, genvalgt. Suppleanter til bestyrelsen: Lis Slottved og Jytte Harboesgaard.
10. Ingen indkomne forslag.

Generalforsamlingen fandt sted midt i Hanne Vedels værksted.

11. Eventuelt: Vibeke Ervø ville organisere registrering af tekstilartikler fra diverse museumsskrifter. Bibliotekerne ligger inde med registre på materialet. Det blev aftalt, at medlemmerne kan levere oplysninger til vores blad om tekstilartikler. Vibeke Ervø vil gerne organisere det indkommende materiale, og skrive et oplæg til projektet. Et nyt emne i hvert blad, og en årsplan for næste års emner blev overvejet. Jytte Harboesgaard modtager stadig gerne breve med oplysninger om syborde. Vibeke Lilbæk modtager gerne bagsidehistorier til Tenen.

Referat ved TENENs sekretær: Annet Laursen Skjelsager

Besøg på Spindegården hos Hanne Vedel

Efter et meget spændende besøg på Michelsens Gård, stred vi os i stiv modvind gennem Aabenraa til Spindegården, hvor Hanne Vedel ventede os med dejlig varm kaffe og the til generalforsamlingen. Da den var overstået, fortalte hun mens vi fik mere at drikke og dejlig hjemmebagt Toscakage.

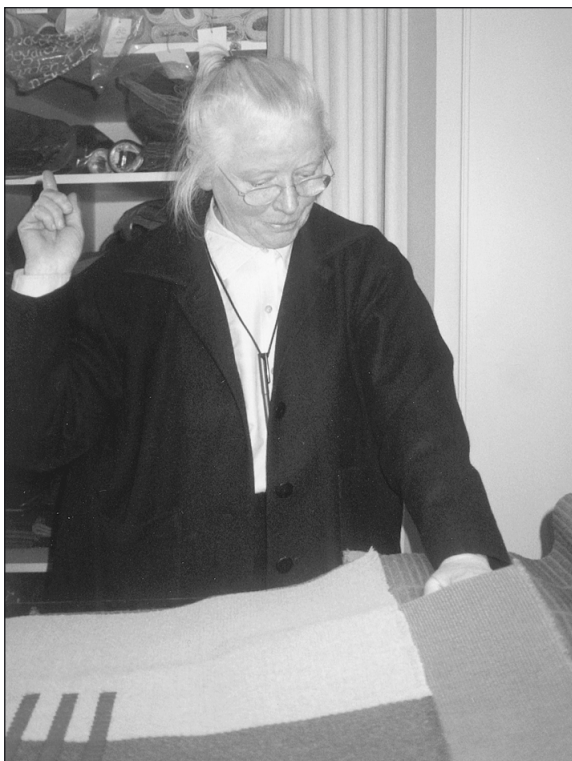
Hanne Vedel er født i 1933, tog svendebrev hos Cis Fink og uddannede sig videre Finland. Arbejdede hos Paula Trock på Spindegården i Askov til 1955, hvorefter Hanne Vedel flyttede til Aabenraa og oprettede eget værksted. I 1970 overdrog den 80-årige Paula Trock Spindegården i Askov til Hanne Vedel, som flyttede Spindegården til Aabenraa.

Paula Trock havde oprettet vævskolen Askovhus i 1928. Her blev overvejende fremstillet gode brugsting. Henny Baumann kom til, og skolen flyttede i 1934 til Sønderborg, hvilket har haft betydning for, at skrædderskolen kom til at ligge i Sønderborg, fortalte Hanne Vedel. Paula Trock startede forfra i Askov efter krigen. Hun var meget udadorienteret og havde stor suc-

ces med sine lette uldspindsgardiner af tweedgarner.

Da Hanne Vedel i 1955 startede eget værksted, valgte hun helt bevidst at arbejde med blandt andet hør, for at arbejde med et andet materiale end Paula Trocks uld. Hun fremstillede klassiske, smukke, gedigne brugstekstiler og arbejdede bl. a. for Kolding Hørfabrik. Har igennem årene haft mange elever i værkstedet. Efter overtagelsen af Spindegården fortsatte Hanne Vedel dog Poula Trocks uldspindsvævninger, og garnerne hertil - i fine, afstemte farver, hænger fremme i lokalerne. Karte- og spindemaskinerne står stadig hos Hanne Vedel, men det er for dyrt at have ansatte til at betjene dem! Der er nu kun fire spindierier tilbage i Danmark.

Tidligt begyndte Hanne Vedel at samarbejde med industrien. Hun har fået vævet meget på Schumanns Klædefabrik i Haderslev - den sidste danske klædefabrik, der også måtte lukke for et par år siden - men altid har Hanne Vedel først gennemvævet stofferne i hånden, så materialer, farver og

Hanne Vedel forklarer ...

vævning har fået den rigtige kvalitet. Efterhånden fik hun flere opgaver fra private og fra virksomheder. Hendes design pryder bl. a. Schäffergården, Rigshospitalet, Folketinget, Sønderjyllands Amtsgård, flere DSB-færger.

Kirketekstilerne er et kapitel helt for sig. Det startede tidligt i tresserne med en opfordring fra Sct. Jørgens Kirke i Aabenraa til at levere et antependium. I tidens løb har Hanne Vedel designet alterduge, knæfald, antependier, gulvtæpper, løbere og messehagler, så hun nu har tekstile arbejder i 250 kirker over hele landet.

Men alt dette kræver også meget. Dels har Hanne Vedel ansat

Gunhild Eeg, som er ekspert i broderi og er med til at udsmykke vævearbejderne. Dels samarbejder hun med kunstneren Erik Heide. Desuden må Hanne Vedel selv investere megen tid i salgsarbejdet. Hun bruger ca. to dage om ugen på dette alene. Det er meget vigtigt at samarbejde med de folk, der skal træffe beslutningerne - det er vigtigt at lave et godt forarbejde! Herefter kunne vi nyde en lysbilledserie af kirketekstilerne, som de så ud i kirkerne: smukke, rolige - tilpassede den enkelte kirkes rum og øvrige udsmykning.

Og til sidst fik vi lov at kigge på hylder og i lagerrum og mærke kvalitetene. Hanne Vedel tog den

ene lækre rulle stof frem efter den anden og fortalte om dem. Især de dobbeltvævede uldne gulvtæpper og løbere med håndvævede kanter vakte beundring. Det var et virke-

lig flot arrangement. Stor TAK til Hanne Vedel

Ruth Dueholm

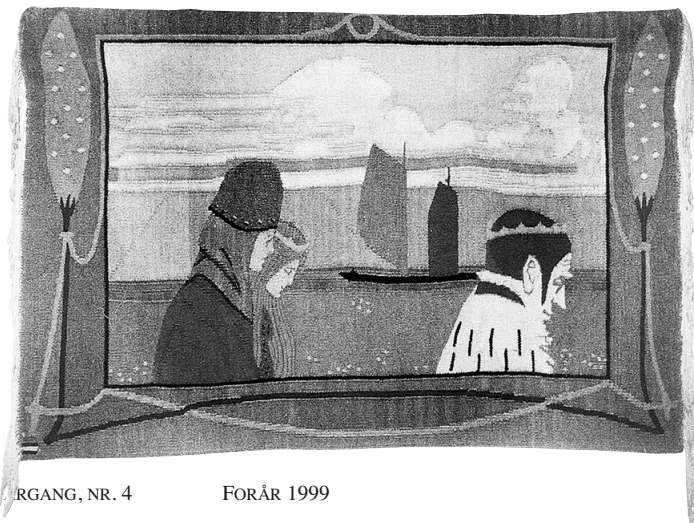

Søndagsudflugten i forbindelse med generalforsamlingen bød på den berømte sightseeing-tur "Se Aabenraa og Styrtom" undervejs med rutebilen til Flensborg.

I Flensborg gik turen straks op på museumsbjerget, hvor bymuseet har en stor samling med effekter fra hele Slesvig. Disse samlinger er grundlagt i den periode, hvor Sønderjylland var tysk, så derfor findes der meget, som "kommer fra" Sønderjylland.

I kunstmuseet findes vægtæpper, der stammer fra en forlængst nedlagt væverskole i Skærbæk i den tyske tid. I TENENs vinternummer blev der fortalt en del om væverskolen og tæpperne. Her bringes et par, som er fotograferet i Flensborg.

Vibeke og Frits Lilbæk

Væver Hans Hansen fra Mern

Hans Hansen – hvem? – vil nogle sikkert spørge. Men de historiekyn- dige ved besked. Første gang jeg stødte på Hans Hansen var i en af Ebbe Kløvedal Reichs romaner, anden gang var i en essaysamling af Knud Sørensen.

Bomuldsvæver Hans Hansen fra Mern blev af Bondevennerne opstillet som kandidat til den grundlovgivende forsamling, hvortil der var valg i 1848. Hans Hansen fik flere stemmer end de nationalliberales kandidat, professor Clausen, og det vakte så megen furore, at førstnævnte under pres måtte nedlægge sit mandat. Efterfølgende fik man så overtalt Grundtvig til at opstille i Præstø, og han blev som bekendt valgt. Selvom Hans Hansen ikke blev en af Grundlovens fædre, har han alligevel fået en plads i historien. I midten af 1800-tallet var der flere vævere i hvert sogn. På landet var væverens håndværk lige så udbredt som smedens håndværk. Hans Hansen repræsenterede altså ikke de få, men de mange.

Forfatteren Martin Jensen (1908–1945) skrev under besættelsen to romaner med Hans Hansen som den centrale figur. Romanernes budskab er, at uden kamp kan

friheden ikke vindes – et aldeles vedkommende spørgsmål under 2. Verdenskrig. Man kan altså godt sige, at romanerne handler om noget andet, end man umiddelbart synes, de handler om, men dette er der ikke noget nyt i. Friheden skal der kæmpes for hver dag, og det er nok klogt at have i bagehovedet, når den flotte retorik lyder fra talerstolene den 5. juni.

Kan man lide at læse historiske romaner, kan de to titler af Martin Jensen bestemt anbefales, og skulle man finde paralleller til nutidens politiske liv, må det være aldeles utilsigtet, eftersom forfatteren døde for mere end 50 år siden.

Jeg har hverken flag eller flagstang, men på Grundlovens 150 års dag vil jeg sende Bomuldsvæver Hans Hansen fra Mern en venlig tanke.

Susanne Nielsen

Litteratur:

- Martin Jensen: *Frihed for Loke*. København 1943.
- Martin Jensen: *Hvad udad tabtes*. København 1944.
- Ebbe Kløvedal Reich: *Frederik. En folkebog om Grundtvigs tid og liv*. København 1972.
- Knud Sørensen: *Hvor bor kulturen? – og andre funderinger*. København 1994

At viske tavlen ren - eller om en nålepude

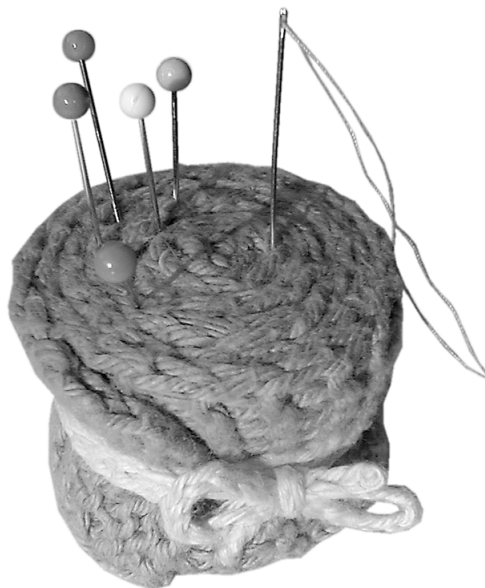
En lille kommentar affødt af artiklen i forrige nummer om Hanne Vedel. Jeg er omtrent samme årgang (1934) og har som næsten alle af den aldersgruppe strikket som før-

ste arbejde en strimmel, som blev rullet sammen. Ganske pædagogisk, idet de første primitive omgange barmhjertigt blev skjult, så kun det pænere var synligt.

Men formålet med rullen var i min del af verden, i Østjylland, en anden, idet den var en nålepude og blev kaldt en "kaptajn" (uvist af hvilken grund).

Også jeg brugte de første fire år skifertavle og griffel, men vi drømte ikke om at bruge "kaptajnen" til at tørre tavlen ren med. Hos os var kluden ligegyldig. Men vandet!!! - Der var virkelig status i at have vandet til aftørringen i f. eks. en gammel parfumeflaske og helst med farve i vandet - enten frugtfarve eller lidt blånelse af det, man skyllede den hvide vask med for at få lagner og duge til at synes endnu hvidere.

Margit Ambeck

Landbo-museet Lundekrog i Lille Skensved blev som omtalt i TENEN efterår 1998 ramt af ildebrand i august. Nu har vi fået ...

... en frisk melding:

Genopbygningen af Lundekrog er i fuld gang og snart tager Lars og Else fat på at indrette museet med de dele af samlingen, som er i behold, og nyt er også kommet til.

Sæsonen starter som normalt den 20. juni og varer til den 20.

august. Åben kl. 10-17 undtagen mandag. Grupper kan træffe særlig aftale frem til den 30. september.

Entré voksne 25 kr. og børn 10 kr. Grupper kan opnå reduktion. Telefon 56 82 00 54.

Folkevisegobelinerne på Christiansborg

Lørdag den 17. april mødte mange af Tenens medlemmer op ved Christiansborg Slot for at høre Lise Warburg fortælle om Joakim Skovgaard's folkevisegobelinere.

Iført "sutsko" blev vi ført direkte op i Dronningen værelse – det store tårnværelse, hvor Lise først fortal-

te om ideen til gobelinerne. Gobelinerne var tiltænkt som en hyldelse til Dronning Louise (Lovisa), Frederik den 8. hustru. Dronningen var svensk-norsk prinsesse, idet Sverige og Norge indtil 1905 var i personalunion. Dronningens fader insisterede på, at prinsessen lærte

de svensk/norske folkeviser, så i Danmark syntes man – i den fælles skandinaviske ånd – at man skulle hylde Dronningen med danske folkeviser. De første udkast blev lavet omkring 1910, men gobelinerne i tårnværelset er alle vævet efter 1920. Da var Kong Frederik d. 8. forlængst død, og det blev Christian d. X og Dronning Alexandrine, der indviede dem. Gobelinerne er skabt til tårnværelset, oven i købet vævet i rummet. Lise Warburg bruger for øvrigt én af vævene. Kartonerne er som sagt tegnet af Joakim Skovgaard, hvorefter datidens kendteste væversker udfærdigede dem.

Alle motiver kommer som nævnt fra folkeviser – forvand-

lingsfortællinger såsom “Jomfruen i Ormeham” og “Jomfruen i Falkeham”. Viserne kan man finde i Svend Grundtvigs “Danmarks Folkeviser”. Herefter gennemgik Lise Warburg samtlige billeder og genfortalte eventyret, imedens vi beundrede billederne med deres mange detaljer. Især træløvet er overordentlig smukt vævet.

Lise fortalte, at én væverske var specialist i ansigter, en anden i heste. Joakim Skovgaard ønskede, at der skulle være flere om arbejdet. Jeg kan ikke gå i detaljer om alle billeder, men kan nævne, at der findes to gobeliner omhandlende “Jomfruen i Ormeham”. I den ene ser man ungersvenden kysse ormen (slangen), medens hesten ser

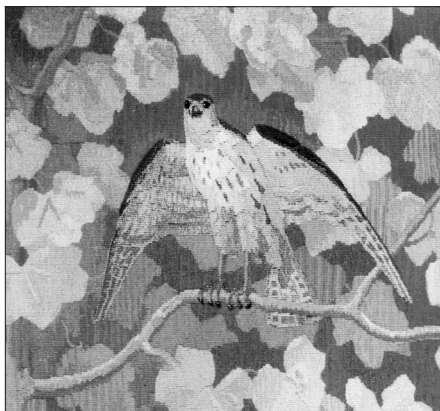
Lise Warburg viser en strikpeindeholder fra sin samling af gamle håndarbejdsredskaber.

forskrækket derpå. I det andet ses jomfruen fremstå vidunderskøn med et blåt sjal om skuldrene. I den forbindelse fortæller Lise, at oprindeligt blev der vævet et billede, hvor jomfruen havde et hvidt sjal. Hvis nogen kender til denne gobelin, vil Lise gerne have besked.

For mig var det en særlig glæde at se gobelinen, der forestiller "Jomfruen i Falkeham", idet jeg er i besiddelse af det første vævede udkast til falcken tegnet af Skovgaard og vævet af frøkenerne Konstantin-Hansen og Bindesbøll. Prøven blev købt af min svigerfar kunsthändler C. Bach til hans hustru Johanne, der var væverske, i anledning af deres søns fødsel. Jeg fik billedet i anledning af vort ældste barns fødsel.

Efter vi begejstret havde lyttet til Lises fordrag og set os mætte i billederne, benyttede vi lejligheden til at se Dronningens øvrige repræsentationslokaler, dog ikke riddersalen, der er under ombygning. Der var i øvrigt opstillet fotografier af Bjørn Nørgaards gobeliner, som vil blive ophængt i riddersalen.

Herefter drog vi hjem til Lise, hvor vi fik te og spiste vore madpakker, medens Lise viste gamle

En detalje af det første vævede udkast til "Jomfruen i Falkeham", som referenten er i besiddelse af.

syrekvisitter. Det var en dejlig oplevelse og dagen gik alt for hurtigt. Tak til Lise Warburg.

Til allersidst – et lille hjertesuk: Gobelinerne trænger så forfærdeligt til en rensning. Kunne det ikke tænkes, at man i anledning af op-sætningen af Bjørn Nørgaards billede i riddersalen får øje for denne enestående samling af danskvævede billeder som en pendant til de nye og ofrer en rensning på dem?

Inger-Merete Bach

MARIANNE TVERGAARD DESIGN

Brude- og selskabskjoler sys efter mål – også store størrelser.
Undervisning i drapering på gine og person.

Atelier:

Jorck's Passage, opg. B, 5. sal, 1163 København K
Telefon 26 15 19 44 kl. 13-16

Invitation: **Besøg Nordgården i Baldersbrønde**

Lørdag den 12. juni 1999 er TENENs medlemmer inviteret til at se Ahf Kristiansens samling af tekstiler, fotos mv. fra St. Magleby på Amager. Ahf Kristiansen nedstammer i lige linje fra de hollandske indvandrere i 1521 og er barnebarn af Dirch Jansen, som i 1922 overdrog sin samling til museet i St. Magleby og dermed grundlagde Amagermuseet. Han overlod imidlertid ikke alle klenodier og fortsatte i øvrigt med at samle i resten af sin levetid – og det meste af dette

enestående materiale samt fotos og dagbøger fra morfaderen har Ahf Kristiansen arvet. Hun er selv en fin fortæller og har en stor viden at øse af fra sin opvækst på Amager. I 1977 flyttede hun med sin mand til Baldersbrønde, da det ikke længere var muligt at udvide deres gartneri.

Lørdag den 12. juni kl. 11 mødes vi på Nordgården, Teglevej 9, 2640 Hedehusene – se Kraks kort side 154 A3, hvor Nordgården er angivet. Medbring en god madkurv.

Billedet er udlånt af Hanne Høeg.

Ahf Kristiansen vil vise sin samling, der bl.a. består af en hel amagerdragt, adskillige dragtdele og tilhørende dragtsølv. En del af den gamle stald er indrettet som et lille museum. Der er også fotos, tegninger og andre spændende ting at se.

Kl. ca. 13 spiser vi vor medbragte mad – forhåbentlig ude i den store have. Ahf Kristiansen byder på en kop kaffe til. Derefter er der mulighed for at se de enorme drivhuse, der leverer blomster til Grønttorvet og store butikskæder, familiens og amagerbøndernes eksistensgrundlag. Besøget ventes at slutte ca. kl. 15.

Prisen pr. person er 30 kr. Tilmelding på giro 143-0130, kasserer Anni Mejdahl, senest 31. maj 1999. Husk at opgive eget telefonnummer.

Kontaktperson er Lone de Hemmer Egeberg, tlf. 45 81 15 97.

Invitation: **Textile Symposium in St. Petersburg**

The International Symposium WHITE NIGHTS is carried out in St. Petersburg for the fourth time.

This time it will start the next day after the end of the 8th ETN Conference in Rovaniemi, Finland. So we hope that our Symposium will be the continuation of the ETN Conference and through our mutual efforts we will manage to turn the next summer into a great textile summer – a really interesting and exciting event in the field of textile.

At the same time we hope that the program of the IVth Symposium “White Nights” will attract not only the participants of the ETN Conference, but also artists, designers, heritage researchers, as well as all people interested in Russian textile culture. Among the main organizers of the Symposium, together with the “Textile-Design” Association, the biggest Russian museums such as the State Hermitage, the Russian Museum of Ethnography will participate in its program. The leading educational center in the field of textile – St. Petersburg State Art-Industrial Academy – the oldest one in Russia will also take part in it.

The main 5 days program includes:

- exhibitions of leading textile artists of St. Petersburg (collective and personal)
- exhibitions of students from the Art-Industrial Academy
- exhibitions from the funds of the Russian Museum of Ethnography, the museum of St. Petersburg State Art-Industrial Academy
- workshop with leading specialists on textile from St. Petersburg

- exhibition of the “Paraskeva” club members, reviving Russian and Slavonic weaving traditions
- exhibitions of St. Petersburg quilt and felt clubs
- visits to the Russian Museum of Ethnography, the State Hermitage, the Art-Industrial Academy, St. Petersburg State University of Technology and Design
- visits to the funds, store-house and conservation centers of these museums
- meetings with the curators of textile collections
- lectures and reports of leading Russian experts on textile
- report and slide presentation the “EUROTEX” and “Textile Routs” programmers – report and slide presentation of Symposium participants

Cultural program:

- sightseeing tour of St. Petersburg by bus
- bus tour to royal summer residences – Tsarskoe Šelo or Pavlovsk (the survey of the palace, parks, museum textile and costumes collections)
- boat-trip along rivers and canals of St. Petersburg
- visiting galleries and studios of St. Petersburg artists
- fashion show
- Russian ballet or opera
- a concert at one of the famous palaces of St. Petersburg
- farewell banquet

Optional program:

- After the official closing of the Symposium you will have the possibility to go for a one day bus trip to Novgorod an ancient Russian town. There you will visit Novgorod Kremlin, its museum, Russian churches, traditional textile handicraft industry. The traditional Russian dinner will also be included.

If you would like to have the full program please contact Organizing Committee.

If you decide to take part in the Symposium "White Nights", please: book before June 10, 1999.

The full cost of the 5 days program in St. Petersburg is \$250. It includes: entrance fees to the museums, funds and store-rooms, exhibitions, workshops, lectures, fashion-show, coach sightseeing tour of St. Petersburg and to one of the royal summer residences, boat-trip on rivers and canals, a bus and an English – speaking guide during the whole tour, information hand-out's, fourchette, light snacks, transfer from the airport.

Accommodation:

- Hotel reservation can be provided by the Organizing Committee. You can pay for accommodation with cards or cash at the hotel upon your arrival

or you can make also your hotel reservation and pay for your accommodation in advance together with your airplane tickets. Per night incl. breakfast \$60–80 in single room and \$40–60 per person double room.

- In hostel \$20–30
- Staying with the artists family/ studio: \$25 per night, breakfast and supper included

The Organizing Committee:

Association "Textile-Design"
197046, St.Petersburg, Russia,
Petrovskaya nab.4, apt.133.

Maria Koroleva
fax: 7 (812) 233 37 00
eMail: *textile-d@usa.net*

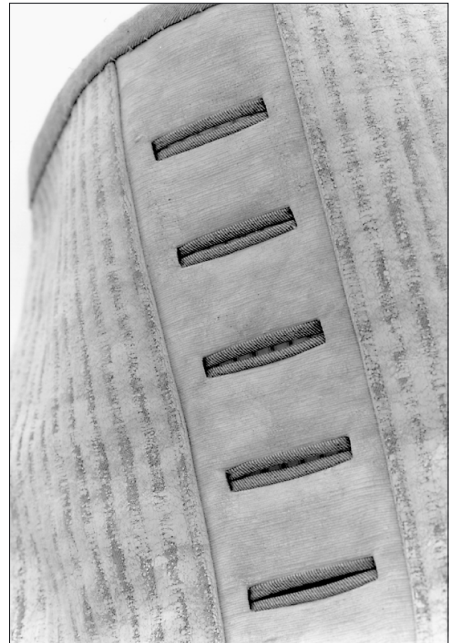
Invitationen er modtaget via Vibeke Ervø, som gerne må kontaktes for at høre om erfaringer fra tidligere år.

Telefon 44851866
ePost: *Vibeke.Ervo@gyldendal.dk*

Den engelske tekstilkunstner Maxine Bristol udstiller på Kunstindustrimuseet indtil 9. maj 1999.

Udstillingen har titlen: Sensitiv syning – tredimensionelle arbejder. De udstillede værker er fremstillet af enkle hverdagsstoffer, især hør, uld og bomuld.

Det er i øvrigt første gang kunstneren udstiller i Danmark.

... *HUSK AT* ...

... *BETALE KONTINGENT SENEST 1. JUNI 1999!*

Sammen med dette nummer udsendes girokort til brug ved betaling af medlemskontingent for 1999 / 2000.

Prisen er uændret 135 kr.

Prøv også at hverve nye medlemmer.

Hvervebrochure kan bestilles hos kassereren.

ARRANGEMENTS- OG UDS STILLINGSKALENDER

TENENS tur til Nordgården i Baldersbrønde den 12. juni 1999. Mødetid kl. 11. Se indbydelsens andetsteds i bladet. Betaling senest 31. maj via foreningens giro 143-0130. Kontaktperson er Lone de Hemmer Egeberg, tlf. 45 81 15 97.

Skive Kunstmuseum:

Berit Hjelholt – Billedtæpper og messehageler. 8. maj–13 juni.1999.

Adr.: Havnevej 14, 7800 Skive.

Textilforum:

Textilia '99. Eksperimenterende billedtekstil i flette-, væve- eller masketeknik. Herning Kommunes censurerede tekstiludstilling. 27. marts – 30. maj.

Adr.: Vestergade 20, 7400 Herning.

Naturhistorisk Museum i Århus:

Vilde dyr i Norden – Rya. Anne-Mette Holms ryatæpper inspireret af nordiske pelsdyr. 13. marts-5. september 1999.

Adr.: Universitetsparken, 8000 Århus C.

Kunstsalen i Fredericia:

Schwälmer Weiss-Stickerei. Kunstnerne Gisela Buethe, Monika Kalbreier og Ute Haase kommer fra Tyskland og udstiller håndarbejder med Schwälmer hvidsyning. På udstillingen er der mulighed for at få undervisning i denne specielle syngsform. 1. – 9. maj 1999.

Adr.: Jyllandsgade 8 b, 7000 Fredericia.

Museet på Koldinghus:

Georg Jensen Damask. 27. maj – 20 juni 1999.

Adr.: Koldinghus, 6000 Kolding.

Bramming Bibliotek:

Brudekjoler. Udstilling af nye og gamle brudekjoler fra Brudegården i Bramming. 26. april – 21. maj 1999.

Adr.: Sct. Knuds Allé 2, 6740 Bramming.

Fiskeri- og Søfartsmuseet:

Matrostøj til lands og til vands. Indtil 3. oktober 1999.

Adr.: Tarpbagevej, 6710 Esbjerg V.

Drøhses Hus i Tønder:

Broderisterne viser arbejder inspireret af Drøhses hus. Indtil 6. juni 1999.

Hørvævsmuseet på Krengerup:

Sengens tekstiler. Temaudstilling 1. maj – 30. september 1999.

Caféudstillinger: *Hørbeklædning ud fra formerne firkant, trekant og cirkel.* Af designer Karen Margrethe Kildebjerg Andersen. 1. 5. – 20. 6. *Afgangsstuderende fra vævelinien på Seminariet for Kunst og Håndværk, Kerteminde.* 22. 6. – 4. 7. *Væver Jette Nevers.* 6. 7. – 8. 8. *Keramiker Merete Bloch.* 10. – 29. 8. *Patchwork af Odense Quilterne.* 31. 8. – 30. 9. 1999.

Adr.: Nårupvej 30, 5620 Glamsbjerg.

Køge Museum: Laver middelalderarrangementer på mærkedage, fx.

Kvindesysler – lær at plantefarve, duftposer, amuletter og flette bånd på mærkedagen Maria Himmelfart den 15. august 1999.

Adr.: Nørregade 4, 4600 Køge.

Vikingskibshallen: Fremstilling af et sejl til brug ved test-sejladser af et skib fra tidlig middelalder på Nordatlanten.

Væveværksted på museumsøen fra 24. maj til 20. juni, fortsætter med

Sejlmagerværksted på museumsøen fra 21. til 27. juni. 1999.

Sejl/vikingerens uldsejl. Særudstilling indtil 31. december 1999.

Adr.: Strandengen, 4000 Roskilde.

Assistens Kirkegård:

Oda Ørsted Brandt: Tekstiler gennem 40 år. 28. maj til 15. august 1999.

Adr.: Kapelvej 2, 2200 København N.

Kunstindustrimuseet:

Maxine Bristow: *Sensitiv syning-tredimensionelle arbejder.* Indtil 9. maj.

Broderi og quilt fra museets samling. Indtil 13. juni 1999.

Georg Jensen Damaskvæveriet – *Nyt tekstildesign.* 12. – 24. maj.

Sonja Bossow Jakobsen – *Silkesjaler.* 23. juli-15. august.

Textilgalleriet – *Prototyper.* 7. maj – 5. september 1999.

Charlotte Schrøder – *Musik på væven.* 6. august – 5. september 1999.

Adr.: Bredgade 68, 1260 København K.

Lyngby Nordre Mølle:

Frans P. V. Knudsen: *Solo – tekstile og skulpturelle objekter.* 6. – 24. maj.

Adr.: Lyngby Hovedgade 24, 2800 Lyngby.

Ellegårdsmuseet: Stine Huekones rekonstruerede hjem åbner.

Traditionel håndværkerweekend. kl. 13–16 den 15. og 16. maj 1999.

Adr.: Stavnsoltvej 168, 3520 Farum.

TENEN vil gerne bringe fyldestgørende oversigter over udstillinger af interesse for vore læsere. Det er ofte svært at få oplysningerne fra museer og udstillingssteder i tilstrækkelig god tid, og vi opfordrer derfor alle til at bidrage med informationer om kommende arrangementer til bladets redaktion. Deadline for korte meddelelser er ca. to uger før bladet udkommer.

Henri Matisse (1869-1954) voksede op i byen Bohain-en-Vermandois (Picardiet), der var centrum for en væsentlig del af Frankrigs tekstilindustri. Mange af hans slægtninge tjente til levebrødet som vævere, og han selv fik tidligt et indgående kendskab til tekstiler. Med årene udviklede han en sikker sans for stoffernes kvalitet og koloristiske virkemidler, og især ornamentikken fascinerede ham. Ofte hjembragte han fra sine rejser stoffer med et karakterfuldt mønster, som han brugte som atelier-rekvisitter hele livet.

Da Henri Matisse i 1910 var i Sevilla udførte han to malerier, begge på sit hotelværelse. Han bredte sine nyindkøbte spanske sjaler ud og skabte to kompositioner, hvor tekstilerne spiller en mindst lige så stor rolle som opstillingen på bordet. Han går helt tæt på opstillingen, så møbler og sjaler fylder billedfladen næsten helt ud. Han stræbte imidlertid ikke efter at gengive mønstrene minutøst og genkendeligt, men forenkede ornamentikken og gjorde de orientalske former mere dynamisk svungne. Billedet ovenfor *Stilleben, Sevilla II (Spansk stilleben)* er som nævnt fra 1910 og kan ses på udstillingen i Statens Museum for Kunst, der varer til 25. maj 1999.

Lone de Hemmer Egeberg